

EMIL GÂRLEANU

Din lumea celor care nu cuvântă
Nucul lui Odobac

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Fișă de portofoliu</i>	9
<i>Referințe critice</i>	21
<i>Notă asupra ediției</i>	27

DIN LUMEA CELOR CARE NU CUVÂNTĂ (1910)

Cât un fir de neghină	33
Gândăcelul	36
Sărăcuțul!... ..	38
Călătoare!... ..	40
Musculița	43
Cântărețul	45
Hoinar	47
În curtea mea	51
După asemănarea lor!	54
Cioc! Cioc! Cioc!	57
În fel de fel de fețe... ..	60
Mai sus!	64
Nedespărțite!... ..	66
Pasăre de noapte	68
Vulturul	70
Cocoșul	73

Ca soarele!	76
Luptătorii	78
Mărinimie	81
Singuraticii	83
Filosoful	85
Când stăpânul nu-i acasă!	87
Grivei	90
Fricosul	93
Musafirul	95
Căprioara	97
Voinicul!	99
Gâza	101
Părăsită	104
Calul	108
Tovarășii	113
Trandafirul	116
Frunza	118
O rază	121

Din volumul
NUCUL LUI ODOBAC (1910)

Nucul lui Odobac	125
Demisia	153
Oratorul	161

PREFAȚĂ

Emil Gârleanu nu a fost primul scriitor român care s-a aplecat asupra lumii „celor care nu cuvântă“. Contemporanii săi, Ion Adam, Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu și I. Al. Brătescu-Voinești, se opriseră nu o dată asupra acestei lumi, în pagini memorabile.

Ceea ce aduce nou Emil Gârleanu este însă îmbinarea armonioasă a spiritului de observație a naturalistului cu o viziune poetică distinctă într-o aleasă limbă literară și mai ales într-o manieră artistică specifică, pe care Tudor Vianu o definește în *Arta prozatorilor români* ca „norma evocării prin povestire operată în descrierea naturii însuflețite“.

„Accentul principal cade asupra evocării, făcute mai totdeauna din unghiul ființei evocate“ – spunea Tudor Vianu mai departe, explicând arta prozatorului român ca pe o ilustrare a unui gând al lui Anatole France: „Ce n-am da să putem privi o singură clipă lumea prin ochiul cu fațete al muștei sau cu creierul frust al uran-gutanului“. Gârleanu nu părăsește formele propriu-zise ale percepției antropomorfe închipuie universul furnicii și al gândacului, al musculiței și al păianjenului, al greierului și al fluturului, al cocoșului, al ciocârliei și al bufniței etc. Minuția unor asemenea povestiri nu este însă niciodată fastidioasă, susținută, fiind de unda de simpatie a umorului, adică de acea veselie gravă în esența ei, provocată de spectacolul tuturor acelor forme subumane ale vieții, în care inima îndurerată a omului recunoaște propria ei condiție. În ampla structură a vitalului, dincolo și mai adânc decât omul

„mărunt“ și decât cel „elementar“, Gârleanu găsește o nouă formă a vieții, sprijinind și incluzând pe toate celelalte mai înaintate și mai complexe, forma „umilă“ a vitalității, expresia ei cea mai simplă și cea mai generală. Povestitorul îi îmbrățișează destinul cu pietate panteistă și, înveselindu-se sau vărsând o lacrimă pe seama ei, plânge și râde de sine însuși, de toți oamenii laolaltă și poate chiar de zei.

„– De ce-ți atârnă viața în ziua de azi! Trai e acela când ești nevoit să-l cumpănești în fiecare clipă? Ce rost avea pe lume?“ – filozofează cu amărăciune găza „cât un fir de neghină“, exprimând gândurile scriitorului care trăia dureros drama existenței umane, a condiției artistului, transpuse în lumea vietăților neluate în seamă.

Răspunsul e dat de scriitor cu un zâmbet trist, ironic:

Broscuța va mai trăi, pentru că hazardul i-a scos în cale un cocostârc mărinimos, îmbătat de frumusețea și răcoarea dimineții: E răcoare, și răcoarea ilincantă. Nu simte nicio altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece care-i trimite fiori până subt aripi. (*Mărinimie*). Norocul acesta nu-l are găza și nici cărbușul. Ei au întâlnit o gingașă rândunică și un pui de struț „mai mare ceva decât o nucă“, porniți însă în căutare de hrană (*Cât un fir de neghină și Sărăcuțul*).

Vremurile în care trăiește sunt dominate de interes și dictonul *Homo homini lupus* nu figurează doar în pagini de cărți.

Schița *Vulturul* aduce această închețare pe viață și pe moarte în care este omniprezentă. Rege al zburătoarelor, vulturul: „s-a ridicat deodată, din pădurile întunecoase, umede ale munților falnici. Și, doritor de lumină, în această dimineață scaldată în soare, a întins aripile, ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni“.

Se simțea stăpânul înaltului:

„Oamenii nu se zăresc; deasupra, dedesuptul lui, primprejur, nicio vietate. I se păru că lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aștern cu spuza de flori, e a lui, a lui singur.“

Dar domnia lui avea să se dovedească scurtă în ciuda faptului că, așa precum sta pentru o clipă, nemișcat, pe vârful unei stânci

golașe, părea și el de piatră, părea „că-i colțul ascuțit al stâncii încremenite acolo de veacuri“.

În zborul spre cuib aripa îi este atinsă de glonțul vânătorului, mândru, desigur, de „a fi luat“ pasărea în zbor. Înciudat de soarta nedreaptă care îl secera atât de curând, „o ură strașnică îl cuprinse pe vultur; parcă ar dori să se stingă toată lumea odată cu dânsul. Se lasă să pice drept peste căprior și, cu cea din urmă putere, îi înfinge gheara în ochiul curat și umed.“

Este aici și ceva din răzvrătirea în fața destinului a celui care avea să fie răpus, cu conștiința că nu și-a atins maturitatea.

Un fior însă îl scutură pe Emil Gârleanu ori de câte ori vorbește despre moarte. Și această te(a)mă revine obsesiv în scrisul său.

Omorul îi stârnește groază și repulsie. Considerând vânătoarea intrată în rostul firii, întrucât nimeni nu va renunța vreodată la ea, el îi absolvă pe adevărații vânători:

„Vânătorul bun n-are nimic ce să-și bănuiască. El are înăscut simțul acela care îndreaptă ochiul și-i trimite privirea o dată cu glonțul, de lovește fără greș. De aceea, niciodată n-am umblat cu cârpaci ce chinuiesc păsările, lăsându-le pierdute, zile întregi, prin miriști, ca să le mănânce furnicile de vii. Aceia nu se deosebesc de văcarii ce-și rup ghioagele pe spatele bietului bou ce nu vrea să intre la moarte.“

Această temă îi smulge și unele observații psihologice asupra reacțiilor biologice determinate de frică, pentru cel ce se află în fața morții, înclinând să descifreze acest presentiment în lumea celor care nu au puterea să cuvânte.

„La om, frica o poți vedea mai ușor: în schimbarea feței se însoțește umilirea aceea a trupului, care se zbârcește în tremur și care tresaltă în țipătul ce scapă ascuțit din gâtul strâns de groază. La animale, aproape întotdeauna, frica o cunoști mai mult din ochi. Și niciodată ochiul omenesc nu va putea arăta, cred, atâta groază cât va cuprinde acela al unui animal care presimte primejdia. În ochii ceia mari și atât de frumoși ai boilor, frica se zărește ca ceva tulbure ce îneacă privirea, apoi, după clipitul genei lungi și arcate

piere repede, ca și cum ar vrea să alunge o vedenie, răsărită deodată din pământ“. (*La moarte*)

Dar nu numai omorul ca atare îi dă neliniști. Acceptând moartea ca pe un *fatum*, Emil Gârleanu este cutremurat la gândul ei, ea fiind încheierea – tragică în fond – a unei existențe individuale.

Cu milă, dublată de observația naturalistului, surprinde în pagini emoționante prin firescul lor moartea unei căprioare, ori a unui cal. Dacă în moartea căprioarei vedem ridicat pe prim-plan elogiul adus sentimentului matern (*Căprioara*), dacă în *Părăsită* ori *Calul*, scriitorul lasă să-i pice o lacrimă pentru niște devotați însoțitori ai omului, în schimb, în *Frunza* e clar că el se gândește la destinul unei singure efemeride – omul. Străbătând anotimpurile, frunza traversează de fapt etapele vieții omenești. S-a desfăcut din mugur, a strălucit în soare viguroasă, a rezistat ploii și arșiței, dar ajunsă în pragul toamnei: „parcă se cutremură la gândul că poate și dânsa va trebui să se desprindă, să moară ca și celelalte.“ Și, odată căzută, comentariul scriitorului este grav, sumbru, pentru puținul pe care l-a însemnat o frunză în univers:

„Și lăvicerul de jos nu se mai îngroașă, din ce fusese, cu aceasta, cea din urmă, moartă.“

În *Căprioara* este descris un aspect din viața animalelor care trăiesc în sălbăticia codrilor. Tema o constituie instinctul matern, care este atât de puternic, încât căprioara își sacrifică propria sa viață pentru a salva viața iedului.

Subiectul schiței este compus din câteva momente impresionante ce se succed rapid, culminând cu un deznodământ dramatic. Tristă că trebuie să-și părăsească iedul, căprioara îl mângâie pentru ultima dată, apoi îl conduce spre vârful muntelui, în desișul pădurii, ca să fie cât mai departe de „iscușința vânătorului și dușmănia lupului“. Dar, pe neașteptate: „În fața ei, de sub o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt și iedul ar fi fost sfâșiat.“ Pentru a-și salva puiul, mama se aruncă în fața fiarei flămânde. Sfâșiată de lup, căprioara se sfârșește privindu-și puiul care se pierde în desișul pădurii.

Instinctul de dragoste maternă apare într-o gamă de bogate sentimente, în gradație ascendentă: e descrisă mai întâi duioșia cu care își mângâie iedul înainte de despărțire, când: „...și-n sufletul ei de fugarnică, încolțește un simțământ stăruitor de milă pentru ființa fragedă, de care trebuie să se despartă“.

Apoi, căprioara își ascunde tristețea și, îmbărbătându-se, își conduce iedul prin locuri primejdioase, pentru a-i încerca puterile. Sentimentul matern culminează cu sacrificiul propriei vieți și în ultimele clipe își atingește privirile spre puiul drag. În cuvinte simple dar emoționante, este redat sfârșitul căprioarei:

„Prăbușită în sânge, la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.“

Scriitorul, care se hotăra greu să atace teme majore, simțindu-se atras de frântura de viață, de faptul mărunț în care era convins că va descoperi ceea ce rămâne ascuns altora, se găsea desigur în largul lui într-o lume a plantelor și animalelor în care natura sa reflexivă îi oferea pe loc asociația: observație directă – meditație pe marginea subiectului observat.

Aceste meditații nu se ridică însă la Emil Gârleanu până la generalizări unanim recunoscute, ci poartă amprenta intimismului, a felului personal și uneori fragil de a percepe viața. De aici și dezo-larea celui ce a ajuns la concluzia că nu-și poate cârmui existența.

În interesantul său comentariu la *Din lumea celor cari nu cuvântă*, discutând esența „școlii interpretative științifice a vieții“, care se călăuzea de „convingerea că umanul se rezolvă biologic și că spiritul nu are alte legi decât acele ale vieții în general“, Tudor Vianu atrăgea atenția, tot în *Arta prozatorilor români*, că: „Orgoliul omului suferă poate o decapitare atunci când înțelege că suferința lui este deopotrivă cu a musculiței sau a viermelui. Dar aceeași suferință se mângâie când se concepe în cadrul naturii întregi și, în parte, se înveselește, oglindindu-se în formele ei minimalizate. Pe aceste baze apare apologul zoologic miniaturist. Jules Renard în ale sale *Histoires naturelles* a străbătut aceleași căi.“

Toți exegeții lui Gârleanu au făcut această asociere între *Histoires naturelles* și *Din lumea celor care nu cuvântă*, iar Tudor Vianu a arătat în ce constă apropierea, în chiar rândurile citate mai sus, atunci când a văzut atât în Jules Renard cât și în Emil Gârleanu tipul „apologetului zoologic miniaturist“. Pentru că în realizarea artistică, fiecare dintre cei doi scriitori și-au urmat căile proprii, fapt care a scăpat multora dintre cercetătorii operei lui Emil Gârleanu.

La Emil Gârleanu fluturele devine poeticul *Hoinar* care de dimineața până în amurg aleargă zglobiu din floare în floare amețit de frumusețea și parfumul lor. Nestatornicul Don Juan, mereu în căutarea unui ideal, poposește pe rând pe o tulpină de lumânărică, în cupa unei zorele, ori a unui crin, se înclină în fața unui trandafir, fură o sărutare florii de cicoare până când „...parcă departe într-un colț, zări o floare învoaltă, necunoscută. Grăbi, dar deodată începu să orbecăiască. Nici nu băgase de seamă că se întunecase. Nu mai vedea nimic. Îl apucase noaptea în drum.“

Oprindu-se asupra libelulei, pentru a ne descrie cât mai plastic această insectă cu „ochi de broască“, trup „de fluture“, aripi de „albină“, picioare „de păianjen“ și iute ca „șopârla“, Emil Gârleanu se afundă în lumea legendei populare scoasă la lumină cu atâta sârg de Simion Florea Marian și recurge, fără urmă de idee mistică, la mitul popular al creației:

„– Ascultați vietăților, vreau să vă dau pe ziua de astăzi încă o tovarășă. Doresc să aud povața voastră – cum și ce înfățișare să-i alcătuiesc. Mergeți de vă sfătuiți dintâi între voi și veniți ci lucrul gata“ – așa sună porunca lui Dumnezeu, iar după un sfat de taină, broasca, fluturele, albina, păianjenul, șopârta mai în urmă îi încredințează Creatorului din însușirile care lor le prisosesc, amărându-le.

„Și așa, din răutatea celor cinci viețuitoare, zbură, pentru întâia oară pe pământ, nebunatica și gingașa libelulă“. (*După asemănarea lor!*)

În schița *Gândăcelul* scriitorul descrie cu multă finețe un gândăcel care strălucea în lumina soarelui de parcă era poleit în

aur. Într-o dimineață, el începe să urce pe lujerul unui crin, spre soare, din care se credea rupt.

Imensitatea întregii naturi în raport cu infimele dimensiuni ale gândăcelului este redată cu plasticitate. Pentru el, o pietricică este cât un munte, iar drumul pe lujerul crinului este plin de nenumărate piedici: „mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie de câteva ori în țărână“; lujerul, care i se păruse „luciu“ la început, avea adâncituri și ridicături, care, pentru el, erau adevărate „văi și dealuri“. Descrierea drumului parcurs de gândăcel scoate în lumină atenția deosebită cu care Gârleanu a observat cele mai mici amănunte ale vieții din natură.

În *Frunza* scriitorul descrie viața unei frunze din primele ei zile, când se desface din mugur, sub razele calde ale soarelui de primăvară, până când cade pe covorul de frunze moarte ale toamnei. Scriitorul personifică frunza, dându-i sentimente omenești. Ea începe să se bucure de viață, făcând cunoștință cu frumusețile naturii din jur, e încântată de mireasma crinilor, se miră de ciripitul primei rândunici, care taie ca o săgeată albastrul văzduhului, și se întristează de cerul înnorat și de zilele cu ploaie.

Frunza se bucură de păsărica adăpostită la umbra ei și care, seara, ciripea vesel; suferă din cauza căldurii arzătoare a verii și e fermecată de cerul înstelat al nopților senine. Dar timpul trece și, odată cu suflul rece al vântului de toamnă, „frunza își simți puterile slăbite“, începu să îngălbenească iar tovarășele ei o părăseau rând pe rând, căzând unele după altele, până când, într-o zi frunza rămase singură în copac. Simțămintele omenești atribuite frunzei sunt conturate în finalul schiței. Frunza e străbătută de un fior și „parcă se cutremura la gândul că poate și dânsa va trebui să se desprindă, să moară, ca și celelalte“. În aceste clipe de tristețe a cuprins-o dorul de prietena sa, păsărica. Finalul schiței aduce un deznodământ neașteptat. Păsărica a revenit, „dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și când n-ar fi cunoscut locul obișnuit în care cântase, apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripei frunza, care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei.“

La legenda populară va recurge Emil Gârleanu și în altele dintre schițele sale: *Cioc! Cioc! Cioc!* – legenda ciocănitorei; *În fel de fel de fețe!* – a păunului și a privighetoarei; *Mai sus!* – a ciocârliei; *Pasăre de noapte* – a bufniței etc.

În schița *Grivei* autorul surprinde moartea unui câine, odinioară prieten al casei. Grivei „înțelege că-i bătrân, că-i netrebnic, că cele câteva zile care i-au mai rămas sunt o povară pe capul tuturor“. Urletele lui iau odihna și strecoară spaimă în sufletul stăpânilor. Stăpânul se apropie cu pușca la spate, dar nu poate trage în amicul său din copilărie. Și Grivei, ca atâtea dintre necuvântătoarele lui Gârleanu, își trăiește omeneste drama. Simte că nu poate sfârși „în mijlocul lucrurilor de care n-ar fi vrut niciodată să se despartă, sub privirile care nu se mai îndreptau spre el prietenoase“, – se târî cu greu până spre pădure și „intră în cel dintâi stufiș, și, acolo, între crengile care îi ascundeau vederea, își făcu culcușul. Și așteptă. Spre seară un fior îi zvârcoli trupul, apoi altul. Și încă unul – cel de pe urmă. Și-n clipa în care-și dete sufletul se ridică pe picioarele de dinainte, și, cu capul întors spre curte, urlă, ca și cum și-ar fi luat rămas bun.

Și urlutului lui scurt, de moarte, îi răspunse ecoul, pentru cea din urmă oară, ca un alt câine care-l chema din depărtări.“

Cartea *Din lumea celor care nu cuvântă*, definită de Gh. Vrabie ca: „o adevărată proză modernă impresionistă, de fine observații și mai ales de fine introspecții“, este în același timp o lucrare de un incontestabil specific național, cu rădăcini folclorice.

În acest veritabil caleidoscop literar sunt într-adevăr pagini adresate copiilor, accesibile lor, pagini în care îi invită parcă pe micii cititori să pătrundă împreună în unele dintre tainele universului.

Gaița a învățat graiul oamenilor ca să poată împărtăși scriitorului zvonurile surprinse în lumea păsărilor și a florilor. Gârleanu le împărtășește copiilor, îndoindu-se șagalnic de adevăr, în maniera marelui povestitor Ion Creangă, pentru care a avut un cult: „Ia ascultă, gaițo dragă, frumoasă poveste și mare minciună mi-ai înșirat“ (*În fel de fel de fețe!*).

Aceiași farmec al poveței moldovenești cu care ne-a deprins humuleșteanul îl regăsim în schița *Călătore!*...

„A ieșit din mușuroi furnica, și-a pornit, cum face în fiecare dimineată, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea întoarce; că văzând multe, știi destule, și ai și de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești, dimineata, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă sub rouă, aerul jilav de răcoare, și când, pe cer, se prelinge lumina ca o undă de aur. Și-apoi dimineata privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spulberate, ci se limpezesc, tihnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum“.

Gârleanu a cercetat manuscrisele eminesciene, fapt pe care îl consemnează în articolul „Munca scriitorului“, unde afirmă că doar acela care a avut curiozitatea de a cerceta manuscrisele unui Vasile Alecsandri sau ale lui Mihai Eminescu, numai acela va înțelege ce muncă uriașă e aceea a unui artist conștient de arta lui, a unui artist îndrăgostit de formă și de cuvânt.

Emil Gârleanu a fost un artist îndrăgostit de formă și de cuvânt. Chiar criticii cei mai acerbi ai criticului, G. Călinescu și Eugen Lovinescu, declarându-l ca pe un scriitor puțin imaginativ, incapabil de a crea și de a conduce intriga, de a susține conflicte puternice, considerând doar *Nucul lui Odobac* ca pe o izbândă scriitoricească, n-au întârziat să recunoască în el un artist al cuvântului, al stilului.

„Gârleanu a fost un artist – spunea Lovinescu. Literatura lui e cam mărunță: subiecte mici, oameni mijlocii, dobitoace și lucruri neînsuflețite. Operă de miniaturist, de enlumineur. Cu penița lui fină a tras arabescuri și chenare gingașe în jurul crâmpiei de viață, al unui firicel de iarbă sau al unei necuvântătoare.“ (Eugen Lovinescu, *Critice*)

Arta literară a lui Gârleanu constă de fapt în alegerea cuvântului – cel mai necăutat la o primă vedere, – a epitetului, și mai ales a epitetului general pe care îl folosește însă într-o asociere de cuvinte de rară expresivitate, scriitorului fiindu-i la îndemână

figurile de stil născute din combinarea cuvintelor: comparația și repetiția.

Cei doi „luptători“ ne sunt prezentați prin contrast: un cocoș alb – celălalt negru, ca o întruchipare din basm a binelui și răului, imaginați cromatic de un neîntrecut pictor care distinge numeroase și particularizante nuanțe de negru și alb:

„Unul negru, cu toate lucirile pe care negru le poate da în mângâierile luminei. Gulerul și penele subțiri, moi ca mătasea, ce-i atârnau de pe spate spre pinteni, băteau în verde ca fierea. Aripile, negru-aspru, ca mangalul. Pieptul luciu, cu ape tăioase, uneori sure, ca oțelul. Și penele lungi, mlădioase și întoarse ca niște arcuri, ale cozii, cu sclipiri albăstrii ce se stingeau îndată. Numai deasupra capului cu ochi neliniștiți ca niște găze, creasta plecată, ștregărește, roșie aprinsă ca para focului.

Celălalt alb. Alb pieptul, cu unde brumate, ca argintul odoarelor vechi; albe aripile, de un alb moale, ca al omătului de curând căzut; alb gulerul, cu vârfulurile penelor puțin-puțin gălbui, ca suflate cu aur; albă coada bogată-n pene, ușoară, răsfirată. Și, deasupra capului cu ochi galbeni, plutitori în mărgeanul pleoapelor, o creastă cărnoasă, bătută și roșie ca o garoafă“.

Figurile de stil sunt fragile, trădând parcă timiditatea, discreția și mai ales duioșia creatorului lor.

Fluturile e „încântarea ochilor, e floarea zburătoare, e o picurare vie din curcubeu“.

Gândăcelul, scaldat în razele puternice ale soarelui, pare îmbrăcat în aur și se întrebă candid „de nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătcită pe pământ“.

Peisajele în care sunt surprinse necuvântătoarele sunt, de asemenea, miniaturale, compuse de un poet. Astfel, în nopțile de vară „întunericul e numai o strângere de aripi a luminii“ (*Hoinar*), iar în ogradă, „Pe de margini, din loc în loc, ca la o azvârlitură de piatră unul de altul, se înalță doi plop bătrâni, fuse uriașe pe care se deapănă vântul; pe vârfulurile lor țin acoperământul – cerul.“ (*În curtea mea*).

Aceeași simplitate și naturalețe precum și o sigură stăpânire a limbajului metaforic o găsim în compunerea peisajului matinal din *Mărinimie*:

„În revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni. Pe fața apei sclipesc, ici, sfărâmături de oglinzi, colo, plăci de oțel; comori de galbeni între trestii. În nuferi, ca-n niște potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucire stufărișului. Peste tot liniște neclintită, de rai.“

Iată descrierea atmosferei în care se petrece aventura iepurașului speriat de propria-i umbră:

„Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și-n cuprinsul larg, uriașul policandru al cerului își aprinde una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de dans. Viețuitoarele pustietății sunt îmbătate de farmecul acesta: paserile zbor ca ziua, lupul poposește pe labe, în hățişuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se-ndură să meargă la vânat; veverița pleacă creangă lângă creangă și hoinărește, ca o deșucheată, pădurea-ntreagă. Iar iepurele a zbughit-o la jucat“.

(*Fricosul*)

În schița *Amintire* peisajul este de basm:

„La câțiva pași strălucea iazul; apa liniștită se întindea ca o mătase; spre fața ei sălciile își scoborau frunzișul fraged, aruncând pete de umbră, în răcoarea cărora lebedele stăteau nemișcate ca niște bulgări de argint. Din ascunsul grădinei răsuna prelung, ca o frântură de doină voinicească, fluierul grangurilor îmbrăcați în pene de aur. Pe mal, înaltele și chipeșele nalbe strângeau lumină în potirele florilor mari, pentru ca să o reverse apoi, înflăcărate ca sângele, sau lucie ca gheața.“

Poemele în proză *Toamna* sau *Primăvara* îndreptățesc părerile celor care l-au considerat pe scriitor un artist al cuvântului. De o poeticitate evocatoare este prezentarea pădurii în toamnă:

„Verdele frunzișurilor se aprinde ca para focului, se îngălbenește ca șofranul, se înroșește ca arama, se poleiește ca aurul. Peste tot aur și rubin – găteală împărătească a firii. Parcă în cel din

urmă fior de viață, o dreaptă răsplătire împodobește pământul cu ce are mai strălucitor...”

Schițele lui Emil Gârleanu au o însemnată valoare educativă. Ele constituie un mijloc de cunoaștere a unor aspecte ale vieții animalelor, păsărilor, insectelor și chiar a plantelor, redată într-o formă literară accesibilă.

Lucian Pricop